

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

**Комплекс навчально-методичного забезпечення
навчальної дисципліни
«Культура і етика інтернет-спілкування»**

рівень вищої освіти другий (магістерський) рівень
/
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва)
спеціальність 054 Соціологія..
(шифр і назва)
освітня програма Цифровий соціум
(шифр і назва)
спеціалізація _____
вид дисципліни _____ за вибором
(обов'язкова / за вибором)
факультет _____ соціологічний

УКЛАДАЧ: Лариса ХИЖНЯК, д. соціол.н., проф., професорка закладу
вищої освіти кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій.

2022/ 2023 навчальний рік

ЗМІСТ

1	Робоча програма навчальної дисципліни «Культура і етика інтернет-спілкування»	3
2	Плани семінарських занять	21
3	Завдання для самостійної роботи	29
4	Завдання для контрольної роботи, що передбачена навчальним планом	31
5	Питання для підсумкового контролю знань	32
6	Критерії оцінювання знань та вмінь студентів	33

1. Робоча програма навчальної дисципліни «Культура і етика інтернет-спілкування»

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

_____ Антон ПАНТЕЛЕЙМОНОВ

«___» _____ 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Культура та етика інтернет-спілкування

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ другий (магістерський) рівень

/

галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки

(шифр і назва)

спеціальність _____ 7 054

Соціологія.....

(шифр і назва)

освітня програма _____ Цифровий соціум

(шифр і назва)

спеціалізація _____

вид дисципліни _____ за вибором

(обов'язкова / за вибором)

факультет _____ соціологічний

2022/ 2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою соціологічного факультету

“ _____ ” _____ 2022 року, протокол № _____

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Лариса ХИЖНЯК, д. соціол.н., проф., професорка закладу вищої освіти кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій

Програму схвалено на засіданні кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій

Протокол від “ _____ ” _____ 2022 року № _____

В.о.завідувача кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій

Віль БАКІРОВ

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми (керівником проектної групи) _____

Цифровий соціум
назва освітньої програми

Гарант освітньої програми Цифровий соціум

Лариса ХИЖНЯК

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол від “ _____ ” _____ 2022 року № _____

Голова науково-методичної комісії соціологічного факультету

Юлія СОРОКА

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «**Культура та етика інтернет-спілкування**» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Цифровий соціум» підготовки за другим (магістерським) рівнем вищої освіти спеціальності 054 Соціологія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – формування концептуального уявлення та базових практичних вмінь щодо соціологічного вивчення культури та етики інтернет-спілкування в умовах цифрового суспільства.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни: ознайомити здобувачів з ключовими категоріями, теоретичними підходами до вивчення культури та етики інтернет-спілкування; вітчизняними та світовими дослідженнями в цій галузі; сформулювати у здобувачів практичні навички стосовно соціологічного вивчення та використання інтернет-комунікацій з урахуванням культурної та етичної їх обумовленості.

Здобувачі повинні набути такі компетентності:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК03. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК06. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК01. Здатність аналізувати соціальні явища і процеси.

СК06. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога та керуватися загальнолюдськими цінностями.

1.3. Кількість кредитів: 4.

1.4. Загальна кількість годин: 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	1-й
Лекції	
16 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	

88 год.	108 год.
у тому числі контрольна робота	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, здобувачі повинні продемонструвати такі результати навчання.

Програмні результати навчання:

ПРО2. Здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки.

ПРО5. Здійснювати пошук, аналізувати та оцінювати необхідну інформацію в науковій літературі, банках даних та інших джерелах.

ПРО7. Вирішувати етичні дилеми відповідно до норм професійної етики соціолога та загальнолюдських цінностей.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Культура спілкування в інтернеті

Тема 1. Інтернет-спілкування як явище культури в міждисциплінарному дискурсі

Інтернет-спілкування як різновид соціальної комунікації. Багатовимірність інтернет-спілкування. Інтернет-спілкування як феномен, як поняття, як практика цифрового суспільства, як соціальна проблема.

Структура інтернет-спілкування: суб'єкти (учасники), мета, зміст, час, засоби передачі повідомлення. Учасники інтернет-спілкування. Функції інтернет-спілкування. Інтернет-спілкування як комунікативна поведінка. Способи інтернет-спілкування.

Культура інтернет-спілкування: поняття, структура, затребуваність у цифровому суспільстві.

Тема 2. Рівні культури інтернет-спілкування

Соціокультурна взаємодія в інтернет-просторі. Інтернет-спілкування за його рівнями. Офіційний рівень інтернет-спілкування. Діловий рівень інтернет-спілкування. Побутовий рівень інтернет-спілкування. Інтернет-спілкування як частина повсякденного життя людей. Віртуальний світ знайомств: сутність, типи. Вимоги до культури комунікативної поведінки під час віртуальних знайомств.

Тема 3. Бар'єри та безпека інтернет-спілкування

Безпечна поведінка користувачів в цифровому середовищі. Зв'язок етичного і безпечного інтернет-спілкування. Ключові етичні компетенції безпечної поведінки в інтернет-просторі. Типи загроз безконтрольного доступу до інтернету: їх ідентифікація та засоби подолання. Особиста безпека, безпека інших, загрози витоку персональної інформації в процесі інтернет-спілкування. Спам і небажані повідомлення в інтернет-спілкуванні. Булінг, фішинг, кардинг, грумінг в мережі інтернет, їх сутність, ідентифікація, шляхи попередження (подолання) негативних наслідків.

Інтернет-залежність особистості: поняття, критерії оцінювання, соціальні наслідки, стан проблеми в цифровому суспільстві. Типи інтернет-залежних осіб: інтернет-комунікатори; інтернет-еротомани; інтернет-агресивісти; інтернет-когнітивісти; інтернет-гемблери; інтернет-покупці.

Правила безпечної поведінки в інтернеті. Етико-правові та соціально-психологічні проблеми безпеки інтернет-спілкування. Технічні, правові, економічні, психологічні, соціальні засоби захисту в інтернеті. Соціологічний супровід формування безпечної поведінки різних соціально-демографічних груп в інтернеті.

Розділ 2. Етика у сфері інтернет-спілкування

Тема 4. Етика інтернет-спілкування в соціальних мережах

Етика інтернет-спілкування в структурі етичного знання в умовах цифрового суспільства. Специфіка теоретичної, прикладної, професійної, корпоративної етики у цифровому суспільстві. Сутність і виміри моральної самооцінки в інтернет-спілкуванні.

Етика інтернет-спілкування в умовах вікепедизації та твіттеризація спілкування в цифровому соціумі.

Соціальні мережі як складова сучасного інтернету. Соціальні мережі в проблемному полі інтернет-спілкування. Соціальні мережі як особливий простір інтернет-спілкування: проблеми ідентифікації та самопрезентації. Компенсаторне інтернет-спілкування: сутність, види. Технології інтернет-спілкування в соціальних мережах: сутність і можливості. Моральні вимоги до користувачів соціальних мереж. Токсичні тренди поведінки в соціальних мережах – гостинг, мостинг та гетсбінг.

Тема 5. Нетикет (мережевий етикет)

Етика суб'єкт-суб'єктної взаємодії у цифровому комунікативному просторі. Етичні норми формального і неформального спілкування в мережі.

Засоби «нетикетного» спілкування. Комп'ютерна лексика. Інтернет-меми. Комп'ютерний сленг. Смайлики як атрибут віртуального спілкування та елемент графічно-стилістичного репертуару нетикету.

Тема 6. Ефективність і регулювання інтернет-спілкування

«Права людини онлайн» та етичний супровід їх реалізації. Етичні дилеми в інтернет-спілкуванні: сутність, види, поведінкові дії. Морально-етичні та правові проблеми взаємовідносин між комп'ютером та людиною в мережевому просторі. Виміри інформаційної етики. Інформаційна етика в Європейському Союзі. Європейська група з етики: призначення, заходи, рекомендації. Перспективи інтернет-спілкування. Етичні засади діяльності фахівців з соціальної комунікації в інтернет-просторі.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	с(п)	с. р.		л	с(п)	с. р.
Розділ 1. Культура спілкування в інтернеті								
1. Інтернет-спілкування як явище культури в міждисциплінарному дискурсі	17	2	2	13	32	1	1	30
2. Рівні культури інтернет-спілкування	17	2	2	13				
3. Бар'єри та безпека інтернет-спілкування	17	2	2	13	17	1	1	15
Разом за розділом 1	72	10	10	52	50	3	2	45
Розділ 2. Етика у сфері інтернет-спілкування								
4. Етика інтернет-спілкування в соціальних мережах	17	2	2	13	27	1	1	25
5. Нетикет (мережевий етикет)	17	2	2	13	22	1	1	20
6. Ефективність і регулювання інтернет-спілкування	14	2	4	10	21	1		20
Разом за розділом 2	48	6	6	36	70	3	2	65
Усього	120	16	16	88	120	6	4	110

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Інтернет-спілкування як явище культури в міждисциплінарному дискурсі	2	1

2	Рівні культури інтернет-спілкування	2	
3	Бар'єри та безпека інтернет-спілкування	2	1
4	Етика інтернет-спілкування в соціальних мережах	2	1
5	Нетикет (мережевий етикет)	2	1
6	Ефективність і регулювання інтернет-спілкування	4	
	Усього	16	4

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Вивчення рекомендованої основної та допоміжної літератури до тем навчальної дисципліни	12	24
2	Виконання завдань до тем, підготовка до дискусії	24	24
3	Підготовка й оформлення тексту та презентації контрольної роботи (доповіді) на семінарському занятті	20	22
4	Підготовка до поточного контролю знань (тести)	12	20
5	Підготовка до підсумкового контролю знань (залік)	20	20
	Усього	88	110

6. Індивідуальні завдання – не передбачено навчальним планом.

Контрольна робота

Завдання. Другий вівторок лютого – Всесвітній День безпечного інтернету. Розробіть програму проведення заходу з цього приводу на одному з майданчиків (дошкільний заклад; загальноосвітня школа; заклад вищої освіти; площа, парк відпочинку в населеному пункті; заклад культури – театр, музей; нічний клуб та ін.).

У програмі обґрунтуйте такі моменти; 1) актуальність і мету заходу, 2) місце та час проведення, 3) кількість учасників, 4) бюджет заходу, 5) комунікативний супровід (сценарій, реклама), 6) критерії оцінювання ефективності інтернет-комунікативного супроводу заходу.

7. Методи навчання

Лекційні заняття. Методи: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемне викладання, частково-пошуковий, дослідницький; наочні методи – ілюстрація, демонстрація (презентація лекцій).

Семінарські заняття: есе, дискусії, аналітичні завдання, групові проекти та презентація їх результатів, колективне обговорення дискусійних питань; доповіді (реферати), тести.

8. Методи контролю

Поточний контроль знань: оцінювання активності здобувачів під час аудиторних занять, їхня участь у дискусіях, перевірка завдань до семінарів та до контрольної роботи, перевірка тестових завдань до тем навчальної дисципліни. Підсумковий контроль – залікова робота.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, контрольна робота							Залікова робота	Сума	
Теми						Контрольна робота			Разом
Розділ 1			Розділ 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6				
5	5	5	5	5	5	30	60	40	
							100		

Загальна оцінка успішності протягом семестру складається з таких видів роботи:

№ з/п	Вид роботи	Кількість балів	Кількість завдань	Сума балів
1.	Практичні завдання до тем семінарів. Самостійна робота. Участь у дискусії	5	6	30
2.	Контрольна робота	5	6	30
				Разом: 60

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Критерії оцінювання поточного контролю знань та творчого завдання залікової роботи за 5-ти бальною шкалою

Дуже високий рівень – 5 балів	Повне, глибоке та змістовне знання матеріалу, вільне володіння поняттями дисципліни, відповіді креативні та самостійні.
Високий рівень 4 бали	Повне, глибоке та змістовне знання матеріалу, добре володіння поняттями, однак відповідь не достатньо креативна та самостійна.
Середній рівень 3 бали	Відповідь повна і змістова, є знання матеріалу з теми, однак посереднє володіння поняттями, деякі неточності та помилки.
Низький рівень 2 бали	Слабке і невпевнене знання як теоретичного, так і практичного матеріалу, багато помилок у відповідях.
Дуже низький рівень – 1 бал	Дуже слабкий рівень знання матеріалу; відсутні навички аналізу проблем інтернет-спілкування, багато змістовних помилок.
Незадовільний рівень – 0 балів	Завдання не виконано / відповідь не стосується теми завдання.

Критерії оцінювання контрольної роботи

№ з/п	Критерії оцінювання за видами завдань	Кількість балів
1	Обґрунтування актуальності і мети заходу.	5
2	Характеристика місця і часу проведення заходу та вимоги до них.	5
3	Визначення кількості учасників та їх якісного складу.	5
4	Обґрунтування бюджету заходу.	5
5	Розробка комунікативного супроводу заходу (сценарій, реклама).	5
6	Розробка критеріїв оцінювання ефективності інтернет-комунікативного супроводу заходу.	5
Усього		30

Залікова робота включає відповіді здобувачів на тестові завдання і відповідь на одне творче завдання. **Критерії оцінювання підсумкового контролю знань (залікової роботи)**

Під час заліку здобувачі можуть отримати до 40 балів, а саме: до 35 балів – за тестові завдання (35 тестових завдань x 1 бал = 35 балів) і до 5 балів – за творче завдання.

Методи контролю в умовах змішаної форми навчання

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40. Час виконання – до 180 хвилин. Вміст залікового білета й оцінювання відповідей залікової роботи: тестові завдання – до 35 балів (35 тестових завдань x 1 бал); творче завдання – до 5 балів.

У разі використання заборонених джерел на екзамені – загальна нульова оцінка (0). У разі настання / подовження дії **обставин непоборної сили** (в тому числі воєнного стану, карантинних обмежень з заборонаю відвідування ЗВО) можна скласти **залік у тестовій формі** (40 тестових завдань, оцінювання: 1 бал за вірну відповідь) **дистанційно на платформі Google Classroom** у курсі «Культура та етика інтернет-спілкування».

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна

Закон України «Про електронні комунікації» {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 1971-IX від 16.12.2021 № 2137-IX від 15.03.2022}.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>

Декларація свободи Інтернет-комунікацій [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://cedem.org.ua/library/deklaratsiya-pro-svobodu-komunikatsij-v-internet>

Бистрицький Є., Пролеєв С., Зимовець Р. Комунікація і культура в глобальному світі. К.: Дух і літера, 2020. 416 с.

Штомпка Пйотр. Моральні відносини та моральний простір // Штомпка Пйотр. Соціальний капітал. Теорія міжособистісного простору. Видавництво Дух і Літера, 2022. С. 165-224.

Бралатан В. Професійна етика / В. Бралатан, Л. Гуцаленко, Н. Здирко. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 252 с.

Еріксон Т. В оточенні ідіотів, або Як зрозуміти тих, кого неможливо зрозуміти: [поради для ефектив. спілкування] / [пер. з англ.]. Харків: Фоліо, 2018. 251 с.

Кінг Л. Як розмовляти будь з ким, будь-коли і будь-де. Секрети успішного спілкування / Ларрі Кінг, Білл Гілберт; пер з англ. Дніпро: Моноліт, 2019. 204 с.

Степанова О. А. Етика в історії європейської духовної культури: [навч. посіб.]. Київ: Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини "Україна"; Ніжин: Лисенко М. М., 2018. 214 с.

Стовелл Л. Життя онлайн. Як уберегтися від кібербулінгу, вірусів та інших халеп в інтернеті. Видавництво Книголав, 2020. 144 с.

Сюта Г. Сучасна ділова культура. Усне і писемне спілкування. Видавництво Фоліо, 2019. 428 с.

Чистилина Т. Етика та естетика. К.: Центр навчальної літератури. 2019. 304 с.

Допоміжна

Наукові журнали

Бізнес-етика та лідерство. <https://armgpublishing.sumdu.edu.ua/ua/ua-who-we-are/>

Культура і сучасність: альманах. – <http://journals.uran.ua/kis>

Питання культурології. – <http://issues-culture-knukim.pp.ua/about>

Український інформаційний простір. – <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/>

Соціальні комунікації: теорія і практика. – <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint>

Статті. Монографії

Андрійчук І. Психологічні чинники спілкування студентської молоді в інтернет просторі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*. 2021. Випуск 13 (58). С. 5-16.

Анісімова О. М. Соціальні комунікації та тенденції розвитку в українському інтернет-просторі / О. М. Анісімова, К. О. Денисова. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2018. № 3. С. 81-87.

Бадью А. Етика. Нарис про розуміння зла = L'éthique. Essai sur la conscience du mal / пер. з фр. Вид. 2-ге змін. Київ: КомуБук, 2019. 212 с.

Барановська Л. В. Психологія ділового спілкування: навч. посібник / Л. В. Барановська, Н. В. Глушаниця. К.: НАУ, 2016. 248 с.

Бауман З. Моральна сліпота / З. Бауман, Л. Донскіс. Київ: Дух і Літера, 2014. 280 с.

Бауман З. Плинне зло. Життя без альтернатив / З. Бауман, Л. Донскіс. Київ: Дух і Літера, 2017–2022. 216 с.

Беланюк М. В. Інформаційна культура особистості: сутність поняття / М. В. Беланюк, Н. С. Уханова. *Інформація і право*. 2021. № 3(38). С. 41-49.

Бірюкова М. В. Мобільні месенджери як технології сучасної self-взаємодії у фокусі цифрової соціології. *Вісник НТУУ "КПІ" Політологія. Соціологія. Право*. 2019. № 4(44) С. 8-12.

Бойко Н. Мобільний Інтернет – тренд сучасного етапу інтернетизації українського суспільства // Українське суспільство: моніторинг соціальних змін: зб. наук. праць. Випуск 5 (19) / Гол. редактори В. М. Ворона, М. О. Шульга. Київ: Інститут соціології НАН України, 2018. С. 350-361.

Бова А. Ставлення населення України до морально-правових норм: (за матеріалами Всесвіт. дослідж. цінностей). *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2019. № 1. С. 135–136.

Боно Тім. Наука щастя. Коли лайки – це ще не все. Видавництво Книголав, 2020. 320 с.

Борг Джеймс. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування. Видавництво Фабула, 2019. 304 с.

Бугера О. Використання соціальних інтернет-мереж для запобігання злочинності. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 5. С. 238-241.

Бугайова Н. М. Етичні та юридичні аспекти цифровізації особистості // Актуальні проблеми психологічного забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів: зб. тез II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28 жовтня 2021 р.). Київ: ДНДІ МВС України, 2021. С. 15-19.

Бугайов М. В. Історико-культурна ретроспектива становлення блогів. *Культура і сучасність: альманах*. 2021. № 1. С. 69-74.

Васильєва О. А. Психологія ділового спілкування: навчально-методичний посібник. Ізмаїл: ІДГУ, 2018. 177 с.

Вебер Макс. Протестантська етика і дух капіталізму. Київ: Наш Формат, 2018. 216 с.

Біблер В. Культура. Діалог культур. Видавництво Дух і Літера, 2018. 368 с.

Волинець В. О. Віртуальна, доповнена і змішана реальність: сутність понять та специфіка відповідних комп'ютерних систем. *Питання культурології*. 2021. № 37. С. 231-243.

Гастінг Р. Netflix і культура / Рід Гастінг, Ерін Маєр; пер. з англ. К.: Віват, 2021. 352 с.

Герчанівська П. Е. Культурна ідентичність як ресурс суспільного розвитку. *Культура і сучасність: альманах*. 2021. № 2. С. 3-9.

Гладвелл М. Розмова з незнайомцями «Що слід знати про людей, яких ми не знаємо». Київ: КМ-Букс, 2020. 352 с.

Глушук О. Г. Культура спілкування в нових реаліях інформаційно-комунікаційного середовища. *Вісник ХДАК*. 2019. Випуск 55. С. 7-15.

- Головіна Н. І. Моральні проблеми сучасного суспільства і статус етики. *Філософські обрії*. 2017. № 38. С. 80-88.
- Гордієнко К. О. Відчуження моральної відповідальності як чинник прояву кібербулінгу серед студентів. *Габітус*. Випуск 27. 2021. С. 147-151.
- Гриценко Т. Етика ділового спілкування / Т. Гриценко, С. Гриценко, Т. Іщенко, Т. Мельничук, Н. Чуприк, Л. Анохіна. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 344 с.
- Гула Р. Інтернет-спільнота як феномен глобального кіберпростору / Р. Гула, І. Передерій. *Вісник Книжкової палати*. 2018. № 10. С. 16-20.
- Джумагельдієва Г. Д. Механізм формування етичного кодексу в системі державного управління / Г. Д. Джумагельдієва, Л. В. Сергієнко, І. Г. Сергієнко. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 4. С. 125-129.
- Дідик Л. А. Просторова диспозиція агентів комунікації в соціальних мережах. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2018. Т. 21. № 6. С. 51-58.
- Дротянко Л. Г. Комунікації в соціальних мережах і феномен мультикультуралізму. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2019. № 1 (29). С. 16-21.
- Добровольська В. Еволюція наукових поглядів щодо поняття культури. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 2. С. 76-87.
- Духовність і мораль у сучасній Україні і світі: проблеми і перспективи: кращі доп. Всеукр. круглого столу, 13 листоп. 2018 р., Рівне / [наук. ред. Л. М. Шугаєва]. Рівне: Зень О., 2019. 35 с.
- Етика та естетика. Для підготовки до іспитів / упоряд. И. Тетарчук. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 316 с.
- Етика та естетика: навч.-метод. посіб. у схемах і табл. / [Бліхар В. С. та ін.]. Львів: Арал, 2018. 202 с.
- Забіяка І. Лист у мережі інтернет як новий тип документа: морально-етичний та діловий аспект. *Український інформаційний простір*. 2019. № 1. С. 222-230.
- Івашкевич Е. Психологічні особливості розуміння комунікативної поведінки людей з англomовних країн. *Проблеми сучасної психології*. 2021. № 51. С. 33-53.
- Карон Жан-П'єр. Гроші, гроші... етика. Київ: НАІРІ, 2021. 168 с.
- Карпчук Н. П. Морально-етичні проблеми інформаційної діяльності // Карпчук Н. П. Міжнародна інформація та суспільні комунікації: навч. посіб. для студ. закл. вищ. освіти. Луцьк, 2018. С. 451-504.
- Кінг Л. Як розмовляти будь з ким, будь-коли і будь-де. Секрети успішного спілкування / Л. Кінг, Б. Гілберт. Видавництво Моноліт, 2019. 204 с.
- Кінг Патрік. Стратегії і тактики спілкування. Видавництво «Книголав», 2017. 128 с.
- Клешня М. Роль традиційних цінностей культури у суспільному розвитку інформаційної доби. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2019. № 1. С. 135-140.
- Козирєв М. П. Комунікативні бар'єри спілкування та шляхи їх подолання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 1. С. 201-211.
- Конончук А. І. Авторитарний стиль спілкування // Велика українська енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Авторитарний_стиль_спілкування
- Конюкова І. Я., Сидоровська Є. А. Цифровий етикет комунікативної культури ХХІ століття / *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал*. 2021. Т. 1. С. 26-30.
- Корман М., Яремчук О. Етичні норми та принципи ділових комунікаційних процесів в освітньому середовищі // *Інновації в освіті: перспективи розвитку: матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції [м. Тернопіль, 20 травня 2021 р.]*. Тернопіль: ЗУНУ, 2021 С. 74-78.
- Костадинович М., Йованович О. Графіті як засіб комунікації субкультурних груп / *Соціальні комунікації: теорія і практика*. 2019. № 8(1). С. 54-60.

- Костенко Н. Мережева комунікація: алгоритмічний і ризикований зв'язок. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2020. № 2. С. 5-23.
- Костенко Н. Ризики для інформаційної безпеки // Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. 2019. Випуск 6 (20). Київ: Інститут соціології НАН України, 2019. С. 147-158.
- Костенко Н. В., Скокова Л. Г., Наумова М. Ю. Зміщення культурних та інформаційно-комунікативних порядків в умовах пандемії COVID-19 / *Український соціум*. 2021. № 2. С. 40-58.
- Криволапов М. Про деякі проблеми науки, культури і виховання моральної особистості в нашому суспільстві. *МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія*. 2018. Вип. 14. С. 123-128.
- Кришовська О. О. Особливості взаєморозуміння в онлайн-спілкуванні очима користувачів Інтернету. *Проблеми сучасної психології*. 2017. Випуск 37. С. 171-180.
- Культуротворчі виміри людини в сучасному універсумі / за ред. М. М. Бровка. Київ: Ліра-К, 2019. 380 с.
- Курило О. Й. Вербальні та невербальні аспекти культури спілкування / О. Й. Курило, І. І. Розман. *Молодий вчений*. 2017. № 4.3. С. 114-118.
- Кушнарєва М. Феномен книги як суб'єкта спілкування: ренесансні практики в рефлексіях сучасності. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2020. № 6. С. 24-38.
- Кушнір Р. Мистецтво відповідального спілкування, або як знаходити глибоке порозуміння з іншою людиною. Видавництво Коло, 2017. 240 с.
- Лазаренко Н. Комунікація в Інтернет-просторі: психологічний аспект / Н. Лазаренко, А. Коломієць, О. Паламарчук. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Том 65. № 3. С. 49-26.
- Ланье Джарон. Десять причин видалити акаунт із соцмереж просто зараз. Видавництво Vivat, 2020. 176 с.
- Лаврецький Р. В., Лоза А. С. Етичні дилеми в соціальній роботі. *Молодий вчений*. 2017. № 12. С. 81-86.
- Леві С. Інсайдерська історія Facebook. Видавництво Book Chef, 2021. 528 с.
- Лоцінін М. Етичні критерії цивілізаційного вибору / М. Лоцінін, Ю. Привалов, Ю. Сапелкін. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2019. № 1. С. 92-113.
- Любенко Роман, Мальцева Катерина. Користування сайтами соціальних мереж та рівень стресу: дослідження серед студентів НаУКМА. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2019. № 3. С. 159-178.
- Люта українська лайка: чим замінити російські матюки. <https://osvitoria.media/experience/lyuta-ukrayinska-lajka-chym-zaminyty-rosijski-matyuky/>
- Макаренко С. С. Маніпуляція суспільною свідомістю у процесі спілкування. *Проблеми сучасної психології*. 2018. № 41. С. 142-151.
- Мороз О. Як не стати овочем. Київ: Видавництво Vivat, 2021. 256 с.
- Махия Т. А. Особливості взаємодії учасників освітнього процесу у соціальних мережах: переваги та недолік // Збірник статей Шостої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи». Київ: Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2018. С. 211-219.
- Меєр Ерін. Культурна карта. Бар'єри міжкультурного спілкування в бізнесі. Київ: Наш Формат, 2020. 224 с.
- Мирошніченко М. І. Психологія ділового спілкування: конспект лекцій. Одеса, Одеський державний екологічний університет, 2020. 130 с.
- Морщакова О. С. Моральнісні виміри психосоціальної тотожності особистості. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2018. № 21(9). С. 111-117.

- Муазі Домінік. Геополітика емоцій. Як культури страху, приниження та надії змінюють світ. Видавництво Брайт Букс, 2018. 184 с.
- Найт С. Магічне мистецтво ігнорування. Видавництво Vivat, 2019. 176 с.
- Настояща К. Практики самопрезентації в інтернет-просторі: форми і тенденції. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2019. № 22(1). С. 20-28.
- Нікіфорова Є. Ю., Орлова В. В. Хештеги як елемент ергодичного дискурсу. *Молодий вчений*. 2022. № 1 (101). С. 180-185.
- Оленіна О. Ю. Інтернет-меми українського походження в культуротворчій практиці сучасного суспільства / О. Ю. Оленіна, Ю. О. Пічугіна. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2018. № 3. С. 77-81.
- Онкович А. Соцмережа Фейсбук та інформаційно-психологічні операції. *Український інформаційний простір*. 2021. № 1. С. 206-220.
- Онуфрієва Л. А., Дідик Н. М., Чеканська О. А. Психологічні особливості використання студентами інтернет-простору. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Том 74. № 6. С. 250-265.
- Пачковський Ю. Інтернет-практики // Соціологія: терміни і поняття. Навчальний словник-довідник / За заг. ред. В. М. Пічі [Ю. Ф. Пачковський, О. І. Пташник-Середюк, С. А. Щудло та ін.]. Львів: «Новий Світ-2000», 2019. С. 208-209.
- Поплавський М. Соціальні мережі як культурнопросвітницький ресурс. *Український інформаційний простір*. 2021. № 1. С. 12-27.
- Потапчук Т. Моральна відповідальність: основні складові поняття. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2017. Вип. 22. Ч. 1. С. 177-183.
- Почепцов Г. Токсичний інфопростір. Як зберегти ясність мислення і свободу дії. Видавництво Віват, 2021. 384 с.
- Прудникова О. В. Ціннісне підґрунтя інформаційної культури суб'єктів віртуального простору. *Стратегічні пріоритети*. 2017. № 3. С. 171-177.
- Психологія спілкування: навч. посіб. М-во охорони здоров'я України, Нац. фармацевт. ун-т. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: НФаУ, 2018. 139 с.
- Петков С. В. Кібербезпека в Україні: нормативна база, коментарі та роз'яснення, актуальна судова практика / С. В. Петков, Д. В. Журавльов, О. Ю. Дрозд, В. Г. Дрозд. Видавництво ЦУЛ, 2022. 460 с.
- Радіонова Л. О. Знак і символ як форми комунікації культур у сучасних умовах. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Серія: Культурологія*. 2018. Вип. 27. С. 13-16.
- Радутний О. Е. Мораль і право для штучного інтелекту та цифрової людини: закони робототехніки та «проблема вагонетки». *Інформація і право*. 2019. № 3(30). С. 78-95.
- Резнік К. Комунікативна культура як складова культури спілкування особистості. *Збірник наукових праць національної академії державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. 2017. № 2. С. 268-280.
- Рогожа М. М. Специфіка моралі доби плинної сучасності. *Культурологія*. 2019. № 1(4). С. 24-34.
- Русаков С. С. Теоретична модель колообігу культури як культурологічний підхід у вивченні феноменів сучасної культури. *Питання культурології*. 2020. № 36. С. 24-37.
- Салата Г. В., Бачинська Н. А. Культура і комунікація: як культура впливає на сприйняття інформації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 3. С. 80-87.
- Сапольскі Р. Біологія поведінки. Причини доброго і поганого в нас. Київ: Наш Формат, 2021. 672 с.
- Середюк Н. Г. Морально-етичний дискурс постмодерну: філософський аналіз. *Totallogy – XXI. Постнекласичні дослідження*. 2018. Вип. 35. С. 128-148.

Синовець О. Формування ідентичності, самопрезентації та управління враженнями в соціальній мережі «facebook»: соціологічні аспекти. *Соціальні комунікації: теорія і практика*. 2020. № 11(2). С. 25-33.

Сідоркіна О. М. Гуманізм і гуманність культури в інформаційному суспільстві. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2017. № 1. С. 120-123.

Сербенська О. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитись і правильно говорити. Видавництво Апріорі, 2017. 304 с.

Середюк Н. Г. Морально-етичний дискурс постмодерну: філософський аналіз. *Totallogy – XXI. Постнекласичні дослідження*. 2018. Вип. 35. С. 128-148.

Сінгер П. Війна лайків. Зброя в руках соціальних мереж: пер. з англ. / П. Сінгер, Е. Брукінг. Харків: Книжковий Клуб "Клуб Сімейного Дозвілля", 2019. 319 с.

Скокова Л. Участь у мережево-цифровій культурі в Україні: порівняльна динаміка. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2017. № 1. С. 145-163.

Слово про свободу й відповідальність. Видавництво Дух і Літера, 2018. 424 с.

Смаль Ю. Як я була ботом. Видавництво Комора, 2019. 152 с.

Сонг Е. Знайди свій стиль. Як створити персональний бренд в Instagram. Київ: Видавництво Vivat, 2021. 208 с.

Сопілко І.М. Становлення інформаційного суспільства та інформаційні загрози в мережі Інтернет. *Юридичний вісник*. 2017. № 3(44). С. 61-69.

Соціологічний аналіз сучасних соціокультурних процесів: колект. монографія / [Злобіна О. Г. та ін.]; за наук. ред. Танчера В. В. Київ: КНУКіМ, 2017. 287 с.

Спілкування у мережі Internet. Розвиток віртуального спілкування. Організація інтерактивних семінарів // Швачич Г. Г., Толстой В. В., Петречук Л. М., Іващенко Ю. С., Гуляєва О. А., Соболенко О. В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: навчальний посібник. Дніпро: НМетАУ, 2017. С. 84-98.

Стівенс-Давідовіч Сет. Усі брешуть, але інтернет знає твої думки. Видавництво K.Fund, 2018. 304 с.

Субашкевич І. Р., Гринаш М. І. Вікові особливості інтернет-залежності. *Габітус*. 2021. Вип. 22. С. 179-183.

Сухова Н. М. Перспективи людини інформаційного суспільства. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2019. № 1. С. 145-149.

Танчер В. В. Трансфігурація морально-ціннісних засад сучасних суспільств / В. В. Танчер, В. А. Плющ. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2020. № 5. С. 266-275.

Темплар Р. Правила мислення. Видавництво «КМ-Букс», 2021. 236 с.

Тимош Ю. Психосемантичний простір преконвенційної, конвенційної й постконвенційної моральної свідомості особистості. *Психологічні перспективи*. 2018. Вип. 31. С. 265-279.

Трач Ю. В. Соціокультурна взаємодія в інтернет-просторі. *Питання культурології*. 2017. № 33. С. 206-213.

Тур О., Шабуніна В., Маслак В. Проблема трансформації особистості в сучасному інформаційному просторі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 3. С. 80-89.

Федій О., Федій Ю. Етика суб'єкт-суб'єктної взаємодії у сучасному освітньому середовищі. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2019. Вип. 20. С. 54-67.

Філіна Т. В. Формування та забезпечення культурних потреб сучасної людини. *Культура і сучасність: альманах*. 2021. № 1. С. 228-232.

Філіпова Л. Я. Роль комп'ютерної етики в формуванні інформаційної культури користувачів комп'ютерно-мережевого середовища (за книгою американського етика Дебори Джонсон). *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 3. С.

75-79.

Флемінг К. Говорити легко та невимушено. Як стати приємним співрозмовником; пер. з англ. Видавництво «Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2020. 240 с.

Фрір С. Без фільтрів. Інсайдерська історія Instagram. Видавництво Book Chef, 2020. 384 с.

Хансен А. Інстамозок. Як екранна залежність призводить до стресів і депресії. Київ: Наш Формат, 2020. 200 с.

Хижняк Л. М. Етика як атрибут електронної освіти. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер. «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»*. Вип. 37. Х.: Видавничий центр Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, 2016. С. 222-226.

Хижняк Л. М., Хижняк К. В. Феномен комунікативної культури в умовах упровадження технологій електронного навчання у вищій школі. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2015. Вип. 67–68. 2015. С. 197-206.

Храбан Т., Храбан И. Комунікативно-компенсаторні процеси в соціальних мережах. *Соціальні комунікації: теорія і практика*. 2020. Том 11. № 2. С. 58-69.

Чернишов Д. Як люди думають. Видавництво «моноліт Bizz», 2019. 272 с.

Чікарькова М. Ю. Сучасна культура: проблеми аксіології і термінології. Київ: Вид. дім Д. Бурого, 2018. 238 с.

Шамонова О., Вейганд М. Соціальні мережі і блоги // Комунікаційний інструментарій для державних службовців. Київ, 2018. С. 68-75.

Шаповал В. Онтологічні засади постсучасної моралі. *Філософські обрії*. 2018. Вип. 40. С. 84-96.

Шебанова В. Особливості соціодемографічного «портрета» осіб, які шукають шлюбного партнера в інтернет-мережі. *Проблеми сучасної психології*. 2020. № 49. С. 386-406.

Шелухін В. А. Інтернет-піратство як раціональний вибір. *Вісник НТУУ "КПІ" Політологія. Соціологія. Право*. 2018. № 3. С. 50-58.

Якубовська М. Г., Масі Н. І. Еволюція соціальних комунікацій: становлення нової культурної реальності. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 2. С. 130-136.

Ярош А. В. Культурна політика України в умовах євроінтеграції. *Питання культурології*. 2017. № 33. С. 78-84.

Ярошенко Т. М. Етика сучасності: феномен гібридизації. *Український соціум*. 2017. № 1. С. 8-19.

Cook J. Instagram Rules. The Essential Guide to Building Brands, Business and Community. Frances Lincoln, 2020. 256 p.

Kirkpatrick D. Facebook Effect. The Inside Story of the Company that Is Connecting the World. Ebury Press. 2011, 374 p.

Milner R. M. The world made meme: Public conversations and participatory media. 2016. Cambridge, MA : MIT Press, 135 p.

Miller E. Here Are The Best Memes From The War In Ukraine. 2022. URL: <https://coffeeordie.com/ukraine-war-memes/>

Theadaway C. & Smith M. Facebook Marketing: An Hour A Day. Wiley. John Wiley & Sons, LTD, 2010. 312 p.

Antoniuk Oleksandr. The code of corporate ethics as a necessity for the further development of corporate relations. *Актуальні проблеми державного управління*. 2019. № 2. С. 33-36.

Nechaenko, T., Solomenko, L. Speech Culture in Everyday Life of the Modern Man.

Cultural Studies. 2019. № 35. P. 98-107.

Ferrazzi K. *Never Eat Alone, Expanded and Updated: and Other Secrets to Success, One Relationship at a Time*. New York: щдт Игіштііб 2014. 400 p.

Miller D., Horst H.A. *The Digital and the Human: A Prospectus for Digital Anthropology* // Horst H.A., Miller D. (eds.) *Digital Anthropology*. London: Berg, 2012. Pp. 3-38.

Theadaway C. & Smith M. *Facebook Marketing: An Hour A Day*. Wiley. John Wiley & Sons, LTD, 2010. 312 p.

Turkle S. *Alone Together: Why we expect more from technology and less from each other*. New York: Basic Books, 2011. 384 p.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, інше методичне забезпечення

Декларація свободи Інтернет-комунікацій [Електронний ресурс].
<http://cedem.org.ua/library/deklaratsiya-pro-svobodu-komunikatsij-v-internet>

Миролюбенко Г. Інформаційна етика. Проблеми становлення галузі [Електронний ресурс]. <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/6957/1/122.pdf>

ЮНЕСКО опублікувала п'ять принципів медійної та інформаційної грамотності [Електронний ресурс]. Режим доступу:
http://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/yunesko_opublikovala_pyat_printsipiv_med_iynoi_ta_informatsiynoi_gramotnosti/

Феномен TikTok: як юна соцмережа обігнала найвідоміших медіагігантів. 2021.
<https://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analytika/fenomen-tiktok-yak-yuna-sotsmerezha-obihna-la-nayvidomishi-sotsmerezhi.html>

Абетка з нетикету. Нетикет. URL:
<http://netiketka.4uth.gov.ua/dictionary-of-netiquette-and-online-safety>.

Бредберрі Т. Вісім секретів ефективного спілкування.
<https://life.nv.ua/ukr/blogs/zhiznenno-vazhnyy-navyk-vosem-sekretov-effektivnoy-kommunikacii-50066185.html>

Бенедек В., Кетteman М. Свобода вираження поглядів та Інтернет. Видавництво Ради Європи. 208 с. <https://rm.coe.int/168059936a>

Вербальний і невербальний аспекти культури спілкування.
https://pidru4niki.com/20080215/kulturologiya/kultura_spilkuvannya_vimir_kulturi_mizhosobist_isnih_stosunkiv#50

Вишня Георгій. Глобальний стандарт етики штучного інтелекту: чи це можливо?
<https://www.radiosvoboda.org/a/yunesko-hlobalnyy-standart-etyky-shtuchnoho-intelektu/31612648.html>

Волинець В. О. Віртуальна, доповнена і змішана реальність: сутність понять та специфіка відповідних комп'ютерних систем. *Питання культурології*. 2021. № 37. С. 231-243. doi: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.37.2021.237322>

Гніт Ю. Соціокультурна ідентичність в умовах впливу процесу культурної глобалізації. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2017. № 3-4. С. 39-49.

Головченко В. Юридичні наслідки порушення морально-етичних норм.
https://yurincom.com/legal_practice/analytychna_yurysprudentsiia/iurydychni-naslidky-porushennia-moralno-etychnykh-norm/

Гольцберг К. Підступні хитрощі в соцмережах. Що таке гостинг, мостинг, гетсбінг.
<https://life.nv.ua/ukr/blogs/nova-etika-manipulyacii-v-socmerezahah-internet-spilkuvannya-psihologiya-50213135.html>

Гончарук Н. М. Проблеми методології дослідження інтелектуального регулювання комунікації. *Збірник наукових праць "Проблеми сучасної психології"*. 2018. № 40. С. 80-94.

<https://doi.org/10.32626/2227-6246.2018-40.80-94>

Гумор як складова культури спілкування.
https://pidru4niki.com/19570411/kulturologiya/gumor_skladova_kulturi_spilkuvannya#93

Денисова І. Дозвольте вам представити, або Правила ділового знайомства.
<https://esecretar.mcfr.ua/862310>

Доброчесність та етика. Навчальний посібник для лекторів, які використовують університетські модулі e4j із питань доброчесності та етики / ООН. Відень. 2021. 72 с.
https://www.unodc.org/documents/e4j/IntegrityEthics/E4J_Integrity_and_Ethics_Teaching_Guide_final_UKR.pdf

Ельбесхаузен Х., Демір А. Соціальне спілкування як контроль і уява. *Соціальні комунікації: теорія і практика*. 2022. № 13(2). С. 28–46.
<https://doi.org/10.51423/2524-0471-2021-13-2-10>

Етика віртуального спілкування.
<http://www.pidpryemec.com/useful/management/%D0%B5thics-of-virtual-communication/>

Етикет мережевого спілкування.
https://stud.com.ua/46882/etika_ta_estetika/etiket_merezhevogo_spilkuvannya

Етичні дилеми: типи, як з ними стикнутися та приклади.
<https://uk.warbletoncouncil.org/dilemmas-eticos-12971>

Етичні норми формального і неформального спілкування в мережі.
<https://vseosvita.ua/library/eticni-normi-formalnogo-i-neformalnogo-spilkuvannya-v-merezi-286973.html>

Європейський кодекс поведінки для всіх осіб, які залучені до місцевого та регіонального врядування. 2018. 70 с. <https://rm.coe.int/168071b2e5>

Єлісєєва О. Ненасильницьке спілкування, або Як домовитися з тим, хто мене бісить.
<https://www.work.ua/articles/work-in-team/2694/>

Кодекс з захисту прав користувачів в кіберпросторі. <https://buklib.net/books/26288/>

Кодекс наукової етики Української федерації вчених. <http://e-csr.org.ua/node/117>

Кого українці вважають сучасними моральними авторитетами? URL:
https://24tv.ua/kogo_ukrayintsi_vvazhayut_suchasnimi_moralnimi_avtoritetami_n604079

Комп'ютерний сленг. Leet. Смайли.
http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_4251.html

Кулик Є. В. До питання культури електронних комунікацій.
http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_372.html

Культура ділового спілкування у міжнародному аспекті.
https://pidru4niki.com/18421120/kulturologiya/kultura_dilovogo_spilkuvannya_mizhnarodnomu_aspekti

Культура і спілкування.
https://pidru4niki.com/13500804/menedzhment/kultura_spilkuvannya

Культура спілкування в інтернеті.
<https://lpcollege.com.ua/kultura-spilkuvannya-v-interneti>

Кушнір Р. Мистецтво відповідального спілкування, або як налагодити глибинне порозуміння з іншою людиною. [Електронна книга]. Видавництво Коло, 2017. 240 с.
<https://www.yakaboo.ua/ua/mistectvo-spilkuvannja-2274762.html>

Мареніч Г., Явтушенко А., Самойлова О. Інтернет-залежність студентів від комп'ютерних ігор та онлайн-спілкування. *Збірник наукових праць ЛОГОΣ*. 2020. С. 111-113. <https://doi.org/10.36074/11.12.2020.v3.37>

Мартинюк В. М. Морально-етичні норми спілкування в мережових комунікаціях.
http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_5317.html

Мережовий етикет – що це? Особливості інтернет етикету.
<https://aboutmarketing.info/internet-marketynh/netiquette/>

Мережевий етикет: тонкощі спілкування в Мережі для тих, хто не хоче уславитися невігласом.
<https://alexus.com.ua/merezhevij-etiket-tonkoshhi-spilkuvannya-v-merezhi-dlya-tix-xto-ne-xoch-e-uslavitisya-neviglasom/>

Ожеван М. А. Академічна доброчесність як політико-правова та морально етична проблема. *Стратегічна панорама*. 2019. № 2. С. 94-104.
<https://niss-panorama.com/index.php/journal/article/view/88>

Осадча Г. Соціальні мережі – зручний інструмент комунікації для старост та громад. <https://i.factor.ua/ukr/journals/rs/2019/september/issue-3/article-70466.html>

Основні способи спілкування в інтернеті. Засоби спілкування в інтернеті.
<https://totrdlo.ru/uk/osnovnye-sposoby-obshcheniya-v-internete-sredstva-obshcheniya-v-internete.html>

Спіноза Бенедикт. Етика [Електронна книга].
https://www.bookovka.ua/uk/navchalna-literatura/249619etika.html?gclid=CjwKCAjwxZqSBhAHEiwASr9n9K1_YtVpGKW862psV-xLjoJ3GGqWv1AFBFshtrh_RltU9WqJt8YGZxoCdJEQAvD_BwE

Сюта Г. Сучасна ділова культура. Усне і писемне спілкування [Електронна книга]. Видавництво Фоліо, 2019. 426 с.
https://www.yakaboo.ua/ua/suchasna-dilova-kul-tura-usne-i-pisemne-spilkuvannja.html_media_porup_photos

11 золотих правил нетикету. <https://taslife.com.ua/blog/11-netiquette-rules>

Посібник з прав людини для інтернет-користувачів та Пояснювальний меморандум.
<https://rm.coe.int/16802e3e96>

Почепцов Г. «Війна четвертого покоління – це війна культур» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://vgolos.com.ua/articles/georgiy_pocheptsov_viyna_chetvertogo_pokolinnya__tse_viyna_kultur_255172.html.

Правила безпечної поведінки в Інтернеті.
<http://gplyceum.org.ua/правила-безпечної-поведінки-в-інтерн/>

Правила мережевого спілкування.
http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_8582.html

Правила поведінки в чатах та форумах.
http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_520.html

Про спам і небажані повідомлення.
<https://faq.whatsapp.com/general/security-and-privacy/about-spam-and-unwanted-messages/?lang=uk>

Разумов Дмитро. Мережевий етикет – що це? Особливості інтернет етикету.
<https://aboutmarketing.info/internet-marketynh/netiquette/>

Рівні культури спілкування: офіційний, діловий, побутовий.
<https://ru.osvita.ua/vnz/reports/culture/11913/>

Рязанов А. С. Мем як комунікативна одиниця: синхронія та діахронія поняття. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціальні комунікації»*. 2019. № 14. С. 9–13. <https://periodicals.karazin.ua/sc/article/view/14971>

Рязанов А. С. Символічно-смысловий аспект мемів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціальні комунікації»*. 2021. № 17. <https://periodicals.karazin.ua/sc/article/view/17961>

Терлецька Н. Проблема трансформації людини та критерії «добра» та «зла» в метаантропології і трансгуманізмі. *Науково-теоретичний альманах Грани*. 2020. № 23(3). С. 64-72.

Ткаченко О. Яка небезпека чатує на активних користувачів Інтернетом?
<https://persha.kr.ua/news/life/91422-yaka-nebezpeka-chatuye-na-aktyvnyh-korystuvachiv-interne>

tom/

Україна відзначає всесвітній День безпечного Інтернету.
http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_7866.html

Філіпова Л. Я. Роль комп'ютерної етики в формуванні інформаційної культури користувачів комп'ютерно-мережевого середовища (за книгою американського етика Дебори Джонсон). *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 3. С. 73–79. <http://journals.uran.ua/bdi/issue/view/14990>

Що таке програма соціально-емоційного та етичного навчання і як вона працює.
<https://nus.org.ua/articles/shho-take-programa-sotsialno-emotsijnogo-ta-etychnogo-navchannya-i-yak-vona-pratsyuje/>

European Parliament Resolution on a Digital Freedom Strategy in EU Foreign Policy [Electronic resource]. – Available at:
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2012-0374&language=EN>

The European Group on Ethics in Science and New Technologies [Electronic resource]. Available at: <https://ec.europa.eu/research/eg/index.cfm>

European Parliament Resolution on a Digital Freedom Strategy in EU Foreign Policy [Electronic resource]. Available at:
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2012-0374&language=EN>

Marchand D. Information orientation: the link to business performance / Marchand D., Kettinger W., Rollins J. [Electronic resource]. New York: Oxford University Press, 2002. – Available at:
<http://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780199252213.001.0001/acprof-9780199252213>

Miller E. Here Are The Best Memes From The War In Ukraine. 2022. URL:
<https://coffeeordie.com/ukraine-war-memes/>

Moor J. M. What is Computer Ethics? / J. M. Moor [Electronic resource]. Available at:
www.southernct.edu/organizations/rccs/

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни «Культура і етика
інтернет-спілкування»

Дію робочої програми продовжено: на 20_____/20____н. р.

Заступник декана _____факультету з навчальної роботи

(підпис)

(прізвище, ініціали)

«____» _____20____р.

Голова науково-методичної комісії соціологічного факультету

(підпис)

(прізвище, ініціали)

«____» _____20____р.

2. Плани семінарських занять

Розділ 1. Культура спілкування в інтернеті

Тема 1. Інтернет-спілкування як явище культури в міждисциплінарному дискурсі

План

1. Інтернет-спілкування як феномен, як поняття, як практика цифрового суспільства, як соціальна проблема.
2. Учасники інтернет-спілкування. Функції інтернет-спілкування.
3. Культура інтернет-спілкування: поняття, структура, затребуваність у цифровому суспільстві. Гендерні аспекти використання інтернету для спілкування.
4. Інтернет-спілкування як комунікативна поведінка.

Завдання

1. Обґрунтуйте тезу що інтернет-спілкування є різновидом соціальної комунікації. Визначте спільне і відмінне в інтернет-спілкуванні з іншими видами соціальної комунікації.
2. Розробіть перелік чинників, які обумовлюють затребуваність інтернет-спілкування в цифровому суспільстві.

Рекомендована література

Основна

Гастінг Р. Netflix і культура / Рід Гастінг, Ерін Маєр; пер. з англ. Київ: Віват, 2021. 352 с.

Культуротворчі виміри людини в сучасному універсумі / за ред. М. М. Бровка. Київ: Ліра-К, 2019. 380 с.

Додаткова

Бугера О. Використання соціальних інтернет-мереж для запобігання злочинності. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 5. С. 238–241.

Вербальний і невербальний аспекти культури спілкування. https://pidru4niki.com/20080215/kulturologiya/kultura_spilkuvannya_vimir_kultur_i_mizhosobistisnih_stosunkiv#50

Герчанівська П. Е. Культурна ідентичність як ресурс суспільного розвитку. *Культура і сучасність: альманах*. 2021. № 2. С. 3–9.

Глушук О. Г. Культура спілкування в нових реаліях інформаційно-комунікаційного середовища. *Вісник ХДАК*. 2019. Випуск 55. С. 7–15.

Кулик Є. В. До питання культури електронних комунікацій. http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_372.html

Культура спілкування в інтернеті. <https://lpcollege.com.ua/kultura-spilkuvannya-v-interneti>

Тема 2. Рівні культури інтернет-спілкування

План

1. Соціокультурна взаємодія в інтернет-просторі: сутність, специфіка.

2. Офіційний рівень інтернет-спілкування.
3. Діловий рівень інтернет-спілкування.
4. Побутовий рівень інтернет-спілкування.

Питання до дискусії

Чому форуми і чати вважаються традиційно зручними для пошуку нових знайомих?

Які обмеження має інтернет-спілкування на офіційному рівні?

Яка специфіка ділового інтернет-спілкування?

Яких правил слід дотримуватися на побутовому рівні інтернет-спілкування?

Завдання

1. Проведіть компаративний аналіз інтернет-спілкування за рівнями – офіційний, діловий, побутовий – за такими параметрами: спосіб контакту, час, досягнення мети.

2. Розробіть перелік переваг і недоліків інтернет-спілкування в закладі вищої освіти. Наведіть приклади.

Рекомендована література

Основна

Бистрицький Є., Пролеєв С., Зимовець Р. Комунікація і культура в глобальному світі. Київ: Дух і літера, 2020. 416 с.

Додаткова

Барановська Л. В. Психологія ділового спілкування: навч. посібник / Л. В. Барановська, Н. В. Глушаниця. Київ: НАУ, 2016. 248 с.

Васильєва О. А. Психологія ділового спілкування: навчально-методичний посібник. Ізмаїл: ІДГУ, 2018. 177 с.

Денисова І. Дозвольте вам представити, або Правила ділового знайомства. <https://esecretar.mcfr.ua/862310>

Забіяка І. Лист у мережі інтернет як новий тип документа: морально-етичний та діловий аспект. *Український інформаційний простір*. 2019. № 1. С. 222–230.

Комунікації в публічному управлінні: аспекти організаційної культури та ділового спілкування: навч. посіб. / уклад.: Гошовська В. А. та ін. Київ: К.І.С., 2016. 130 с.

Мирошниченко М. І. Психологія ділового спілкування: конспект лекцій. Одеса: Одеський державний екологічний університет, 2020. 130 с.

Рівні культури спілкування: офіційний, діловий, побутовий. <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/culture/11913/>

Шебанова В. Особливості соціодемографічного «портрета» осіб, які шукають шлюбного партнера в інтернет-мережі. *Проблеми сучасної психології*. 2020. № 49. С. 386–406.

Як не припиняти ділове спілкування та розбудову контактів попри будь-який карантин. <https://nachasi.com/crypto/2020/05/14/quarantine-business-2/>

Theadaway C. & Smith M. Facebook Marketing: An Hour A Day. Wiley. John Wiley & Sons, LTD, 2010. 312 p.

Тема 3. Бар'єри та безпека інтернет-спілкування

План

1. Безпечна поведінка користувачів в цифровому середовищі.
2. Класифікація загроз в інтернет-спілкуванні.
3. Інтернет-залежність особистості: поняття, критерії оцінювання, соціальні наслідки, типи інтернет-залежних осіб, стан проблеми в сучасному українському суспільстві і світі. Ступені інтернет-залежності за К. Янгом.
4. Соціологічний супровід формування безпечної поведінки різних соціальних груп (спільнот) в інтернеті.

Реферати (доповіді)

Спам і небажані повідомлення в інтернет-спілкуванні.
Огляд досліджень інтернет-залежності.
Вікові особливості інтернет-залежності.
Гендерна специфіка інтернет-залежності.
Інтернет-залежність різних соціально-демографічних груп від комп'ютерних ігор.

Завдання

Наведіть перелік ключових етичних компетенцій безпечної поведінки особистості в інтернет-просторі та запропонуйте заходи їх формування на прикладі однієї з соціальних груп шляхом залучення соціальних інститутів.

Рекомендована література

Основна

Петков С. В. Кібербезпека в Україні: нормативна база, коментарі та роз'яснення, актуальна судова практика / С. В. Петков, Д. В. Журавльов, О. Ю. Дрозд, В. Г. Дрозд. Видавництво ЦУЛ, 2022. 460 с.

Стовелл Л. Життя онлайн. Як уберегтися від кібербулінгу, вірусів та інших халеп в інтернеті. Видавництво Книголав, 2020. 144 с.

Додаткова

Веретенко Т. Детермінанти формування безпечної діяльності молоді в інтернет-мережі. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/1310/1/T_Veretenko_M_Snitko_WDB_IPSP.pdf

Волинець В. О. Віртуальна, доповнена і змішана реальність: сутність понять та специфіка відповідних комп'ютерних систем. *Питання культурології*. 2021. № 37. С. 231–243.

Дьякова А., Касілова А. Діти та батьки в інтернеті. Путівник для безпечної подорожі. Видавництво Талант, 2021. 256 с.

Костенко Н. Ризики для інформаційної безпеки // Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. 2019. Випуск 6 (20). Київ: Інститут соціології НАН України, С. 147–158.

Любенко Роман, Мальцева Катерина. Користування сайтами соціальних мереж та рівень стресу: дослідження серед студентів НаУКМА. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2019. № 3. С. 159–178.

Мареніч Г., Явтушенко А., Самойлова О. Інтернет-залежність студентів від комп'ютерних ігор та онлайн-спілкування. *Збірник наукових праць ЛОГОС*. 2020. С. 111–113. <https://doi.org/10.36074/11.12.2020.v3.37>

Мацьоха Т. Інтернет-залежність української молоді: сучасний стан проблеми. <https://commons.com.ua/uk/internet-zalezhnist/>

Почепцов Г. Токсичний інфопростір. Як зберегти ясність мислення і свободу дії. Видавництво Віват, 2021. 384 с.

Правила безпечної поведінки в Інтернеті. <http://gplyceum.org.ua/правила-безпечної-поведінки-в-інтерн/>

Про спам і небажані повідомлення. <https://faq.whatsapp.com/general/security-and-privacy/about-spam-and-unwanted-messages/?lang=uk>

Субашкевич І. Р., Гринаш М. І. Вікові особливості інтернет-залежності. *Габітус*. 2021. Випуск 22. С. 179–183.

Ткаченко О. Яка небезпека чатує на активних користувачів Інтернетом? <https://persha.kr.ua/news/life/91422-yaka-nebezpeka-chatuye-na-aktyvnyh-korystuvachiv-internetom/>

Україна відзначає всесвітній День безпечного Інтернету. http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_7866.html

Хансен А. Інстамозок. Як екранна залежність призводить до стресів і депресії. Видавництво Наш Формат, 2020. 200 с.

Розділ 2. Етика у сфері інтернет-спілкування

Тема 4. Етика інтернет-спілкування в соціальних мережах

План

1. Етика інтернет-спілкування в структурі етичного знання в умовах цифрового суспільства. Морально-етичні цінності різних типів суспільств.
2. Соціальні мережі в проблемному полі спілкування в цифровому суспільстві.
3. Соціальні мережі як простір інтернет-спілкування: проблеми ідентифікації та самопрезентації.
4. Компенсаторне інтернет-спілкування: сутність, види.
5. Технології інтернет-спілкування в соціальних мережах: сутність і можливості.

Теми рефератів (доповідей)

Морально-етичні цінності цифрового суспільства.

Електронна пошта як спосіб інтернет-спілкування.

Форуми як спосіб інтернет-спілкування.

Чати як спосіб інтернет-спілкування.

Етика спілкування в умовах вікепедизації та твіттеризація спілкування в цифровому соціумі.

Завдання

1. Розробіть та схарактеризуйте моральні вимоги до різних груп

користувачів соціальних мереж. Наведіть приклади.

2. Схарактеризуйте токсичні тренди поведінки в соціальних мережах – гостинг, мостинг та гетсбінг. Розробіть систему заходів (мін 3) по попередженню їх негативного впливу на користувачів інтернету.

Рекомендована література

Основна

Ланье Джарон. Десять причин видалити акаунт із соцмереж просто зараз. Видавництво Vivat, 2020. 176 с.

Макнамі Роджер. Зафейсбучені: як соціальна мережа штовхає світ до катастрофи. Видавництво Книголав, 2021. 376 с.

Додаткова

Беркій Т. М. Соціальні мережі: різні аспекти впливу на людину [Електронний ресурс].
http://ukrainepravo.com/legal_publications/essay-on-it-law/it_1aw_berkiy_Social_networks_and_there_involves/

Бочелюк В., Панов М. Проблемне поле психолінгвістичних досліджень дискурсу соціальних онлайн-мереж. *Psycholinguistics*. 2018. № 1. С. 79–96.

Головіна Н. І. Моральні проблеми сучасного суспільства і статус етики. *Філософські обрії*. 2017. № 38. С. 80–88.

Гольцберг К. Підступні хитрощі в соцмережах. Що таке гостинг, мостинг, гетсбінг.
<https://life.nv.ua/ukr/blogs/nova-etika-manipulyaciji-v-socmerezah-internet-spilkuvannya-psihologiya-50213135.html>

Дідик Л. А. Просторова диспозиція агентів комунікації в соціальних мережах. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2018. Т. 21. № 6. С. 51–58.

Козинець І. І. Особливості віртуального спілкування. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2016. № 2. С. 71–75.

Лощінін М., Привалов Ю., Сапелкін Ю. Етичні критерії цивілізаційного вибору. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2019. № 1. С. 92–113.

Мартинюк В. М. Морально-етичні норми спілкування в мережевих комунікаціях. http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_5317.html

Морально-етичні цінності громадянського суспільства: Монографія /А. О. Лазарева, Ю. С. Юшкевич; [наук. ред. Є. Р. Борінштейн]. Одеса, 2016. 260 с.

Онкович А. Соцмережа Фейсбук та інформаційно-психологічні операції. *Український інформаційний простір*. 2021. № 1. С. 206–220.

Основні способи спілкування в інтернеті. Засоби спілкування в інтернеті.

<https://totrdlo.ru/uk/osnovnye-sposoby-obshcheniya-v-internete-sredstva-obshcheniya-v-internete.html>

Поплавський М. Соціальні мережі як культурно-просвітницький ресурс. *Український інформаційний простір*. 2021. № 1. С. 12–27.

Середюк Н. Г. Морально-етичний дискурс постмодерну: філософський аналіз. *Totallogy – XXI. Постнекласичні дослідження*. 2018. Вип. 35. С. 128–148.

Синовець О. Формування ідентичності, самопрезентації та управління враженнями в соціальній мережі «facebook»: соціологічні аспекти. *Соціальні комунікації: теорія і практика*. 2020. Том 11. № 2. С. 25–33.

Скотт Джуліан. Аристотель: етика щастя.
<https://newacropolis.org.ua/articles/aristotel-etika-schastya>

Осадча Г. Соціальні мережі – зручний інструмент комунікації для старост та громад.
<https://i.factor.ua/ukr/journals/rs/2019/september/issue-3/article-70466.html>

Храбан Т., Храбан И. Комунікативно-компенсаторні процеси в соціальних мережах. *Соціальні комунікації: теорія і практика*. 2020. Том 11. № 2. С. 58–69.

Шамонова О., Вейганд М. Соціальні мережі і блоги // Комунікаційний інструментарій для державних службовців. Київ, 2018. С. 68–75.
<https://eu-ua.kmu.gov.ua/sites/default/files/communication-toolkit-a4u-mip-ukr.pdf>

Шаповал В. Онтологічні засади постсучасної моралі. *Філософські обрії*. 2018. Вип. 40. С. 84–96.

Cook J. Instagram Rules. The Essential Guide to Building Brands, Business and Community. Frances Lincoln, 2020. 256 p.

Тема 5. Нетикет (мережевий етикет)

План

1. Нетикет: сутність, затребуваність, специфіка в комунікативному просторі.
2. Етичні норми формального і неформального інтернет-спілкування.
3. Засоби нетикетного спілкування.
4. Комп'ютерна лексика, комп'ютерний сленг, смайлики, меми в інтернет-спілкуванні та їх роль в інтернет-спілкуванні.

Теми рефератів (довідей)

Смайлики як атрибут віртуального спілкування та елемент графічно-стилістичного репертуару нетикету.

Комп'ютерна лексика в умовах кризових ситуацій.

Трансформація етики інтернет-спілкування в умовах війни.

Засоби неетикетного спілкування в умовах війни.

Завдання

1. Наведіть приклади ситуацій, де 1) доцільно використовувати смайлики і 2) де використання смайликів недоречне з етичних міркувань.
2. Наведіть приклади ситуацій, де 1) доцільно використовувати комп'ютерний сленг і 2) де використання комп'ютерного сленгу недоречне з етичних міркувань.
3. Наведіть приклади (мін 4) мемів в інтернет-спілкуванні під час російсько-української війни, обґрунтуйте їх сутність і силу впливу на

користувачів соціальних мереж.

Рекомендована література

Основна

Боно Тім. Наука щастя. Коли лайки – це ще не все. Видавництво Книголав, 2020. 320 с.

Додаткова

Абетка з нетикету. Нетикет. URL:
<http://netiketka.4uth.gov.ua/dictionary-of-netiquette-and-online-safety>.

Комп'ютерний сленг. Leet. Смайли.
http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_4251.html

Мережевий етикет – що це? Особливості інтернет етикету.
<https://aboutmarketing.info/internet-marketynh/netiquette/>

Мережевий етикет: тонкощі спілкування в Мережі для тих, хто не хоче
уславитися невігласом.
<https://alexus.com.ua/merezhevij-etiket-tonkoshhi-spilkuvannya-v-merezhi-dlya-ti-x-xto-ne-xoche-uslavitisya-neviglasom/>

Нетикет. Сутність поняття. Категорії.
http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_7775.html

Основні «заповіді» мережевої моралі.
http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_5509.html

Рязанов А. С. Символічно-смысловий аспект мемів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціальні комунікації»*. 2021. № 17. <https://periodicals.karazin.ua/sc/article/view/17961>

Тонкощі мережевого етикету — секрети грамотної дискусії.
<https://vcf.vn.ua/tonkoshhi-merezhevogo-etiketu-sekrety-gramotno%D1%97-disku-si%D1%97/>

Тема 6. Ефективність і регулювання інтернет-спілкування

План

1. «Права людини онлайн» та етичний супровід їх реалізації. Виміри інформаційної етики.

2. Етичні дилеми в інтернет-спілкуванні: сутність, природа, види, моделі та поведінка.

3. Етичні засади професійної діяльності фахівців з соціальної комунікації в інтернет-просторі.

Завдання

1. Розробіть рекомендації для студентів закладу освіти на тему «Удосконалення навичок інтернет-спілкування».

2. Проведіть теоретичну й емпіричну операціоналізацію поняття «компетентність в інтернет-спілкуванні».

3. Розробіть програму тренінгу для студентів на тему «Підвищення ефективності міжособистісного інтернет-спілкування».

Теми рефератів (доповідей)

Інформаційна етика в Європейському Союзі.

Європейська група з етики: призначення, заходи, рекомендації.

Модель процесу прийняття етичних рішень SFNO (де S – stakeholders, зацікавлені сторони; F – facts, факти; N – norms, норми; O – options, варіанти) і «Дія – рішення» (Action-Decision) – вибір з урахуванням етичних міркувань.

Рекомендована література

Основна

Штомпка Пйотр. Моральні відносини та моральний простір // Штомпка Пйотр. Соціальний капітал. Теорія міжособистісного простору. Видавництво Дух і Літера, 2022. С. 165–224.

Додаткова

Бенедек В., Кетteman М. Свобода вираження поглядів та Інтернет. Видавництво Ради Європи. 208 с. <https://rm.coe.int/168059936a>

Бондаренко Т. Етичні дилеми в площині соціокомунікаційної діади журналіст – аудиторія. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2011. Вип. 34. С. 66–72.

Гончарук Н. М. Проблеми методології дослідження інтелектуального регулювання комунікації. *Збірник наукових праць "Проблеми сучасної психології"*. 2018. № 40. С. 80–94. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2018-40.80-94>

Етичні дилеми: типи, як з ними стикнутися та приклади. <https://uk.warbletoncouncil.org/dilemmas-eticos-12971>

Івашкевич Е. Психологічні особливості розуміння комунікативної поведінки людей з англomовних країн. *Проблеми сучасної психології*. 2021. № 51. С. 33–53.

Крутов В. Соціально-комунікаційні практики з протидії психічних травм у парадигмі «Свідомість – Інформація – Енергія – Матерія». *Соціальні комунікації: теорія і практика*. 2020. Том 10. № 1. С. 139–156.

Лаврецький Р. В., Лоза А. С. Етичні дилеми в соціальній роботі. *Молодий вчений*. 2017. № 12 (52). С. 81–86.

Макаренко С. С. Маніпуляція суспільною свідомістю у процесі спілкування. *Проблеми сучасної психології*. 2018. № 41. С. 142–151.

Найт С. Магічне мистецтво ігнорування. Видавництво Vivat, 2019. 176 с.

Посібник з прав людини для інтернет-користувачів та Пояснювальний меморандум. <https://rm.coe.int/16802e3e96>

Сонг Е. Знайди свій стиль. Як створити персональний бренд в Instagram. Видавництво Vivat, 2021. 208 с.

Що таке програма соціально-емоційного та етичного навчання і як вона працює.

<https://nus.org.ua/articles/shho-take-programa-sotsialno-emotsijnogo-ta-etychnogo-navchannya-i-yak-vona-pratsyuje/>

Єлісеєва О. Ненасильницьке спілкування, або Як домовитися з тим, хто мене бісить. <https://www.work.ua/articles/work-in-team/2694/>

Ярмола О. Про моральних авторитетів. *Український тиждень*. URL: <https://tyzhden.ua/Columns/50/54049>

3. Завдання для самостійної роботи

Вивчення рекомендованої основної та допоміжної літератури до тем навчальної дисципліни.

Виконання завдань до тем, підготовка до дискусії.

Підготовка, оформлення тексту та презентації контрольної роботи на семінарському занятті.

Підготовка до поточного контролю знань (тести, завдання до тем).

Підготовка до підсумкового контролю знань (залікова робота).

Завдання 1

1. Обґрунтуйте тезу що інтернет-спілкування є різновидом соціальної комунікації. Визначте спільне і відмінне в інтернет-спілкуванні з іншими видами соціальної комунікації.

2. Розробіть перелік чинників, які обумовлюють затребуваність інтернет-спілкування в цифровому суспільстві.

Завдання 2

Проведіть компаративний аналіз інтернет-спілкування за рівнями – офіційний, діловий, побутовий – за такими параметрами: спосіб контакту, час, досягнення мети.

Завдання 3

Розробіть Пам'ятку «Безпечна поведінка в інтернет-спілкуванні» (до 10 пунктів) для однієї з соціальних груп (спільнот) на вибір здобувачів. Групи та спільноти: діти, підлітки, люди похилого віку, студенти закладів вищої освіти, домогосподарки, фрілансери й працюючі віддалено, блогери, підприємці, журналісти, рекламисти, маркетологи.

Завдання 4

Розкрийте сутність і запропонуйте заходи попередження наведених нижче небезпечних явищ в інтернет-спілкуванні. Заповніть таблицю 1.

Таблиця 1. Небезпечні явища в інтернет-спілкуванні та заходи їх попередження (подолання).

№ з/п	Небезпечні явища в інтернет-спілкуванні	Сутність небезпечних явищ в інтернет-спілкуванні	Заходи попередження негативних явищ в інтернет-спілкуванні
1	2	3	4
1	Буллінг		
2	Фішинг		
3	Кардинг		
4	Грумінг		
5	Мобінг		

Завдання 5

Наведіть приклади (мін 4) мемів в інтернет-спілкуванні під час російсько-української війни, обґрунтуйте їх сутність і силу впливу на користувачів соціальних мереж.

Завдання 6

Розробіть програму тренінгу для здобувачів вищої освіти на тему «Підвищення ефективності міжособистісного інтернет-спілкування».

4. Завдання для контрольної роботи, що передбачена навчальним планом

Другий вівторок лютого – Всесвітній День безпечного інтернету. Розробіть програму проведення заходу з цього приводу на одному з майданчиків на вибір здобувача (дошкільний заклад; загальноосвітня школа; заклад вищої освіти; площа, парк відпочинку в населеному пункті; заклад культури – театр, музей; нічний клуб та ін.).

У програмі обґрунтуйте такі моменти:

- 1) актуальність і мету заходу,
- 2) місце та час проведення,
- 3) кількість учасників,
- 4) бюджет заходу,
- 5) комунікативний супровід (сценарій, реклама),
- 6) критерії оцінювання ефективності заходу.

Критерії оцінювання контрольної роботи

№ з/п	Критерії оцінювання за видами завдань	Кількість балів
1	Обґрунтування актуальності і мети заходу.	5
2	Характеристика місця і часу проведення заходу та вимоги до них.	5
3	Визначення кількості учасників та їх якісного складу.	5
4	Обґрунтування бюджету заходу.	5
5	Розробка комунікативного супроводу заходу (сценарій, реклама).	5
6	Розробка критеріїв оцінювання ефективності заходу.	5
	Усього	30

5. Питання для підсумкового контролю знань (залікова робота)

1. Інтернет-спілкування як феномен, як поняття, як практика цифрового суспільства, як соціальна проблема.
2. Учасники інтернет-спілкування. Функції інтернет-спілкування.
3. Культура інтернет-спілкування: поняття, структура, затребуваність у цифровому суспільстві. Гендерні аспекти використання інтернету для спілкування.
4. Інтернет-спілкування як комунікативна поведінка.
5. Соціокультурна взаємодія в інтернет-просторі: сутність, специфіка.
6. Офіційний рівень інтернет-спілкування.
7. Діловий рівень інтернет-спілкування.
8. Побутовий рівень інтернет-спілкування.
9. Безпечна поведінка користувачів в цифровому середовищі.
10. Класифікація загроз в інтернет-спілкуванні.
11. Інтернет-залежність особистості: поняття, критерії оцінювання, соціальні наслідки, типи інтернет-залежних осіб, стан проблеми в сучасному українському суспільстві і світі. Ступені інтернет-залежності за К. Янгом.
12. Соціологічний супровід формування безпечної поведінки різних соціальних груп (спільнот) в інтернеті.
13. Етика інтернет-спілкування в структурі етичного знання в умовах цифрового суспільства. Морально-етичні цінності різних типів суспільств.
14. Соціальні мережі в проблемному полі спілкування в цифровому суспільстві.
15. Соціальні мережі як простір інтернет-спілкування: проблеми ідентифікації та самопрезентації.
16. Компенсаторне інтернет-спілкування: сутність, види.
17. Технології інтернет-спілкування в соціальних мережах: сутність і можливості.
18. Нетикет: сутність, затребуваність, специфіка в комунікативному просторі.
19. Етичні норми формального і неформального інтернет-спілкування.
20. Засоби нетикетного спілкування.
21. Комп'ютерна лексика, комп'ютерний сленг, смайлики, меми в інтернет-спілкуванні та їх роль в інтернет-спілкуванні.
22. «Права людини онлайн» та етичний супровід їх реалізації.
23. Виміри інформаційної етики.
24. Етичні дилеми в інтернет-спілкуванні: сутність, природа, види, моделі та поведінка.
25. Етичні засади професійної діяльності фахівців з соціальної комунікації в інтернет-просторі.

6. Критерії оцінювання знань та вмінь здобувачів вищої освіти
Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, контрольна робота										Залікова робота	Сума
Теми						Контрольна робота	Разом				
Розділ 1			Розділ 2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6						
5	5	5	5	5	5	30	60	40	100		

Загальна оцінка успішності складається з таких видів роботи:

№ з/п	Вид роботи	Кількість балів	Кількість завдань	Сума балів
1	Практичні завдання до тем семінарів. Самостійна робота. Участь у дискусіях	5	6	30
2	Контрольна робота	5	6	30
3	Залікова робота			40
				Разом: 100

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів

Критерії оцінювання поточного контролю знань та творчого завдання до залікової роботи за 5-ти бальною шкалою

Дуже високий рівень – 5 балів	Повне, глибоке та змістовне знання матеріалу, вільне володіння поняттями дисципліни, відповіді креативні та самостійні.
Високий рівень 4 бали	Повне, глибоке та змістовне знання матеріалу, добре володіння поняттями, однак відповідь не достатньо креативна та самостійна.
Середній рівень 3 бали	Відповідь повна і змістова, є знання матеріалу з теми, однак посереднє володіння поняттями, деякі неточності та помилки.
Низький рівень 2 бали	Слабке і невпевнене знання як теоретичного, так і практичного матеріалу, багато помилок у відповідях.
Дуже низький рівень – 1 бал	Дуже слабкий рівень знання матеріалу; відсутні навички аналізу проблем інтернет-спілкування, багато змістовних помилок.
Незадовільний рівень – 0 балів	Завдання не виконано / відповідь не стосується теми завдання.

Критерії оцінювання контрольної роботи

№ з/п	Критерії оцінювання за видами завдань	Кількість балів
1	Обґрунтування актуальності і мети заходу.	5
2	Характеристика місця і часу проведення заходу та вимоги до них.	5
3	Визначення кількості учасників та їх якісного складу.	5
4	Обґрунтування бюджету заходу.	5
5	Розробка комунікативного супроводу заходу (сценарій, реклама).	5
6	Розробка критеріїв оцінювання ефективності заходу.	5
	Усього	30

Залікова робота включає відповіді здобувачів на тестові завдання і відповідь на одне творче завдання. **Критерії оцінювання підсумкового контролю знань (залікової роботи).** Під час заліку здобувачі можуть отримати до 40 балів, а саме: до 35 балів – за тестові завдання (35 тестових завдань x 1 бал = 35 балів) і до 5 балів – за творче завдання.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку. Загальна кількість балів за успішне виконання залікової роботи – 40. Час виконання – до 180 хвилин. Вміст залікового білета й оцінювання відповідей залікової роботи: тестові завдання – до 35 балів (35 тестових завдань x 1 бал); творче завдання – до 5 балів.

У разі використання заборонених джерел на заліку – загальна нульову оцінка (0). У разі настання / подовження дії **обставин непоборної сили** (в тому числі воєнного стану, карантинних обмежень з заборonoю відвідування ЗВО) можна скласти **залік у тестовій формі** (40 тестових завдань, оцінювання: 1 бал за вірну відповідь) **дистанційно на платформі Google Classroom** у курсі «Культура і етика інтернет-спілкування».

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	
1-49	не зараховано